

Tweede Kamer

DER STATEN - GENERAAL

aan Europese Commissie
Eurocommissaris Sinkevicius
Wetstraat 200
B-1049 Brussel

**Tweede Kamer der Staten
Generaal Vaste commissie voor
Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit** Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Ms M. Neeffjes, EU-adviseur

M +31 (6)21374138

E m.neeffjes@tweedekamer.nl

datum 21 februari 2024

betreft Politiek dialoog - evaluatie Nitraatrichtlijn

Geachte Commissaris Sinkevicius,

De vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft naar aanleiding van de openstelling van de raadpleging voor de evaluatie van de Nitraatrichtlijn' besloten u een brief te sturen in het kader van het politieke dialoog met de Europese Commissie. Onderstaand treft u de opmerkingen en vragen van een aantal fracties in de Tweede Kamer.

Vragen en opmerkingen van de leden van de Groenlinks-PvdA fractie

De Nitraatrichtlijn is essentieel voor het behalen van onze waterdoelen. De Nederlandse waterkwaliteit is dramatisch en de maatschappelijke kosten daarvan zijn enorm. Mest is niet de enige, maar wel een aanzienlijke bron van waterverontreiniging. Schoonmaak achteraf is zeer kostbaar en problematisch. Zonder ingrijpen stoomt Nederland of op een tweede stikstofcrisis.

Water en bodem moeten leidend zijn. Dat is nu wel in woord, maar in de praktijk niet altijd het geval. Ondanks geldende beperkingen is een groot deel van de Nederlandse wateren met nutriënten verontreinigd. Om de waterkwaliteit te verbeteren moeten de doelen uit de kaderrichtlijn water (KRW) een dominantere plek krijgen. Daarvoor is nodig dat generieke regels en maatregelen worden aangevuld met lokale regels en maatregelen, die zijn gebaseerd op de lokale waterkwaliteit waarbij de doelen van de KRW leidend zijn.

'Bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit de landbouw - Evaluatie (eurooa.eu)

Het uitgangspunt bij bemesting zou moeten zijn dat er geen uitspoeling plaatsvindt. Naast minder nutriënten uitrijden en goede handhaving vergt dat preventieve maatregelen zoals grotere bufferzones, zeker nabij beschermde en reeds vervuilde wateren, en meer precisielandbouw. Met kennisontwikkeling en -deling en subsidies vanuit het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) kan de Europese Commissie (EC) boeren daarin verder ondersteunen. Ten slotte wordt het wenselijk geacht dat daarbij koppelkansen worden meegenomen met andere milieu-opgaven.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD fractie

De leden van de VVD-fractie hebben eerder al hun zorgen uitgesproken over het derogatieverlies van Nederland en de daarmee oplopende druk op de mestmarkt. Het toestaan van RENURE is belangrijk om de afbouw van derogatie en de huidige druk op de mestmarkt te verlichten. Daarnaast zorgt het gebruik van RENURE tegelijkertijd ook voor minder nitraatuitspoeling naar grondwater. Daarom zijn deze leden dan ook gramstorig over het uitblijven van toelating door de EC. Mede in het licht van het feit dat naast Nederland nu ook de lidstaten Duitsland, Italië, Polen, Griekenland en Spanje vanuit de Raad Landbouw en Visserij pleiten voor versnelde toelating van RENURE.

In het verlengde daarvan hebben deze leden ook zorgen over de rigide norm van toegestane dierlijke mest van 170kg N/ha over heel Europa. Het belang van schoon water wordt onderstreept, maar bodemabsorptie zou het uitgangspunt moeten zijn. In een relatief klein land als Nederland zijn er veel verschillende grondsoorten, waarmee de gevoeligheid voor uitspoeling verschilt per gebied en daarom een generieke gebruiksnorm in sommige gebieden een onnodige druk kan leggen op de gebruiksruijme. Hiermee schiet de EC aan haar doel voorbij. Met bodemabsorptie als uitgangspunt kan de huidige druk worden verlicht, zonder afbreuk te doen aan de te halen doelen voor schoon water. Deze leden vragen hoe de EC deze rigide gebruiksnorm beschouwt, alsook hoe de EC andere lidstaten beoordeelt op basis van diezelfde generieke gebruiksnorm.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De Nitraatrichtlijn is een waardevolle maatregel die bijdraagt aan de opgave van schone wateren, gezonde natuur en duurzame landbouw. Het behalen van deze opgave ligt niet binnen bereik gezien slechts een procent van de Nederlandse wateren in goede staat is. Het is derhalve belangrijk dat we stappen blijven zetten richting schoner water en een gezonde natuur. Een aangescherpte herziening van de richtlijn kan daarom op steun rekenen.

Er wordt aandacht gevraagd voor de consequenties voor het grond- en oppervlaktewater als agrariërs zouden besluiten kunstmest te gebruiken in plaats van dierlijke mest als gevolg van de afbouw van de derogatie. Het is van belang deze

perverser prikkel mee te wegen in de eventuele herziening van de richtlijn. Verdere evaluatie en debat omtrent de techniek RENURE en de mogelijke consequenties die het gebruik daarvan kan hebben op het water en de duurzame landbouw is belangrijk.

Er wordt aandacht gevraagd voor de nitraatbelasting van het oppervlaktewater en de bijdrage van het bemestingsprobleem aan de haalbaarheid van de KRW. Deze leden zijn van mening dat de Nitraatrichtlijn meer nadruk zou moeten leggen op de ecologische staat van het oppervlaktewater. De afbouw van de derogatie biedt daarbij kansen om de doelen op het gebied van de Nitraatrichtlijn en de KRW te behalen. De EC zou de verbinding tussen deze aspecten meer moeten zoeken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De Nitraatrichtlijn begrenst het gebruik van dierlijke mest tot 170 kg N/ha. Dit werkt in Nederland het gebruik van meer kunstmest in de hand. De afkapwaarde van 170 kilogram stikstof uit dierlijke mest is arbitrair en niet wetenschappelijk onderbouwd. Hogere gebruiksnormen voor dierlijke mest, en dus lagere normen voor het meer uitspoeling gevoelige stikstof uit kunstmest, komen niet alleen aan de waterkwaliteit, maar ook het klimaat ten goede. Een hogere gift van stikstof uit dierlijke mest leidt, volgens wetenschappelijk onderzoek, op grasland niet tot een overschrijding van de normen in de Nitraatrichtlijn.

Ook de norm van maximaal 50 mg/L nitraat in (oppervlakte) water is arbitrair te noemen. De norm is overgenomen uit Richtlijn 75/440/EEG, die specifiek is gericht op waterkwaliteit op die plekken waar oppervlaktewater wordt gewonnen voor de zuivering van drinkwater. Aangezien Richtlijn 91/676/EEG zich richt op (oppervlakte)waterkwaliteit in relatie tot eutrofiering, lijkt de norm te stringent en bovendien zonder goede wetenschappelijke onderbouwing. De Nederlandse situatie wordt daarbij getypeerd door een grote verhouding water- landoppervlak, in vergelijking met oppervlaktewater in andere Europese landen, met vaak ondiepe oppervlakte wateren. Hierdoor vindt minder stratificatie plaats en worden veel nutriënten door het sediment nageleverd. De waterkwaliteit van het oppervlaktewater wordt bovendien voornamelijk bepaald door de grote rivieren, die veel nutriënten van buiten de landsgrenzen aanvoeren. Dat alles maakt dat met name in de Nederlandse situatie, het oppervlaktewater van nature meer nutriënten bevat dan het oppervlaktewater in veel andere delen van Europa.

Gezien het bovenstaande is het wenselijk dat er meer onderzoek gedaan wordt naar de 50 mg/L norm voor (oppervlakte)water die Europa-breed is opgelegd in de Nitraatrichtlijn. De Nederlandse situatie is namelijk in veel opzichten niet vergelijkbaar met die in andere EU-landen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

Een toekomstbestendige landbouw kan niet zonder goede water- en bodemgezondheid. Echter, ambities kunnen alleen worden gehaald in samenwerking met de sector en met oog voor de uitvoerbaarheid en haalbaarheid. Kan de EC aangeven in hoeverre daar sprake van is bij de totstandkoming van de Nitraatrichtlijn? Daarnaast is het essentieel dat de Nitraatrichtlijn niet alleen doelen bevat maar ook ruimte schept voor ontwikkelingen in de sector, zoals het toestaan van diverse soorten kunstmestvervangers uit dierlijke mest en het toewerken naar evenwichtsbemesting. In hoeverre houdt de EC hier rekening mee? Tot nu toe lijkt daar te weinig oog voor. Hoe staat het precies met het toelaten van RENURE en het toewerken naar evenwichtsbemesting?

Het is essentieel dat er wordt toegewerkt naar doelsturing in plaats van middelvoorschriften, zoals tot op heden het geval is. Waarom is het nog niet gelukt om afrekenbare doelen te stellen, in plaats van het formuleren van middelvoorschriften, op detailniveau? Is de EC hier wel toe bereid en zo ja, welke stappen gaan hiertoe worden gezet?

In hoeverre voegt de Nitraatrichtlijn daadwerkelijk iets toe aan de waterkwaliteit ten opzichte van de KRW? Is het niet zo dat de KRW de doelen van de Nitraatrichtlijn grotendeels al dekt? Zou een samenvoeging mogelijk/wenselijk zijn?

Kan de EC aangeven in hoeverre er in de Nitraatrichtlijn wordt geprobeerd om tot een eenduidige werkwijze in de lidstaten te komen, wat betreft meetmethode, manier van rapporteren, aanwijzen van gebieden en beoordeling? Ziet de EC hier de toegevoegde waarde van in?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

De meerwaarde van de Europese Nitraatrichtlijn is groot. Nederland heeft het grootste aantal dieren per vierkante meter ter wereld en daarnaast zijn we een waterrijk land. Het Nederlandse mestbeleid is volledig ingegeven door de Nitraatrichtlijn. Desalniettemin haalt Nederland al sinds 1991, en zeven actieprogramma's ten spijt, het doel van 50 mg nitraat per liter grondwater structureel niet.

De doelen uit de Nitraatrichtlijn hangen niet logisch samen met die van de KRW. Ook wanneer Nederland aan de Nitraatrichtlijn voldoet, blijft er nog een zeer grote opgave voor de KRW, ook voor nutriëntenverontreiniging uit de landbouw. De EC wordt opgeroepen om de doelen aan te scherpen om deze in lijn te brengen met de KRW.

Restmest uit mestvergisters (RENURE) is net zo uitspoelingsgevoelig als dierlijke mest. Het is namelijk dierlijke [mest. Net](#) doen alsof RENURE kunstmest is, lost het mestprobleem niet op. Omwille van de waterkwaliteit en de natuurkwaliteit (Vogel- en

Habitatrichtlijnen) is het essentieel dat de Nederlandse landbouw drastisch minder mest produceert, en dus minder dieren fokt. Als RENURE op het land mag worden gebruikt onder de kunstmestnormen, dan gebeurt er de facto hetzelfde als tijdens de Nitraatrichtlijn-derogatie: meer mest op het land. Dan is Nederland weer terug bij of voor wat betreft de waterkwaliteit: die kant moeten we niet opgaan.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

De huidige Nitraatrichtlijn, waarin de norm van 170 kg N/ha dierlijke mest per jaar, is gebaseerd op de veronderstelling dat bij dierlijke mest meer mineralen uitspoelen dan bij kunstmest. Nederlands praktijkonderzoek laat zien dat bij rundveedrijfmest op grasland geen sprake hoeft te zijn van hogere uitspoeling dan bij kunstmestgebruik. Dierlijke mest is ook beter voor bodemvruchtbaarheid en klimaat dan kunstmest. Verder verschillen grasland en bouwland en bewerkte en onbewerkte dierlijke mest wat betreft uitspoelingsrisico's. Er zou daarom een nieuwe weging moeten komen van de voor- en nadelen van dierlijke mest versus kunstmest en voor hervorming van de nu enkelvoudige norm van 170 kilogram dierlijke stikstof.

De Nitraatrichtlijn geeft objectieve criteria voor de derogatiemogelijkheid. De derogatiebeschikkingen voor graasdierbedrijven met minimaal 80 procent grasland waren hierop gebaseerd. Wetenschappers waarschuwden voor uitspoelingsrisico's bij derogatieverlies, omdat grasland dan kan worden omgezet in uitspoelingsgevoeliger bouwland. Ondanks deze objectieve criteria, onderbouwing en uitspoelingsrisico's is gekozen voor afbouw van de derogatie. Hier worden vraagtekens bij gezet. Wil de EC de derogatiemogelijkheid handhaven en deze aanvragen aan de hand van de objectieve criteria op hun merites beoordelen?

De opeenvolgende actieprogramma's bevatten een stapeling van generieke middelvoorschriften die steeds minder goed aansluiten op de boerenpraktijk en minder effect sorteren. Kan er meer ruimte komen voor gebiedsgerichte doelsturing?

Het nitraatgehalte in het bovenste grondwater wordt in lidstaten op verschillende dieptes gemeten. Hoe dieper bemeten, hoe lager het nitraatgehalte kan uitvallen. In Nederland wordt relatief ondiep gemeten. Hoe wordt gezorgd voor een eenduidige en rechtvaardige beoordeling?

Hoe ziet de EC de verhouding tussen de Nitraatrichtlijn (50 mg nitraat per liter, het voorkomen van eutrofiering) enerzijds en de KRW (normen per waterlichaam) anderzijds.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CU-fractie

Houdt de Nitraatrichtlijn voldoende rekening met de verschillende omstandigheden qua klimaat, bodemsoort en gewas die er bestaan tussen de lidstaten? Er geldt nu immers een Richtlijn voor gebieden van het noorden van Finland tot aan het zuiden van Portugal, terwijl derogaties op de Richtlijn stap voor stap worden afgeschaft.

Kalenderlandbouw moet in de evaluatie worden bekeken: in hoeverre sluit het hanteren van rigide data aan bij de agrarische praktijk en zou het behalen van de doelstelling niet leidend moeten zijn boven het vasthouden aan data? Is de EC ertoe bereid in het kader van de Nitraatrichtlijn voortaan te sturen op doelen, bijvoorbeeld een verliesnorm, in plaats van op middelen, bijvoorbeeld een gebruiksnorm?

Op welke manier worden de bevindingen van wetenschappelijk onderzoek² betrokken bij de evaluatie? Uit onderzoek blijkt dat er meer nitraten weglekken op grasland als gevolg van kunstmestgebruik dan als gevolg van dierlijke mest. Dit is ook relevant in verband met het gebruik van RENURE. Kan de inzet van dergelijke kunstmestvervangers ook in de evaluatie meegenomen worden? Vanaf wanneer kunnen agrariers gebruik maken van RENURE?

De commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ziet met belangstelling uw reactie tegemoet en stelt het op prijs uw antwoord zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen dr* maanden na dagtekening van deze brief te ontvangen.

Hoogacht:

Dion Graus 4

Voorzitte an -

vaste Commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Zoals bijvoorbeeld het onderzoek van De Boer, Van Mullekom en Smolders:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0269749123020900>